

Frumvarp til laga

um aðgang barna að samfélagsmiðlum.

Frá mennta- og barnamálaráðherra.

1. gr.

Markmið og gildissvið.

Markmið laga þessara er að styrkja vernd barna í stafrænu umhverfi með því að draga úr mögulegum skaðlegum áhrifum ótímabærrar notkunar samfélagsmiðla á líðan, þroska og öryggi þeirra og styðja við uppeldishlutverk og ábyrgð foreldra og forsjáraðila.

Lög þessi gilda eingöngu um skyldur foreldra og annarra forsjáraðila þegar kemur að aðgangi barna þeirra að samfélagsmiðlum. Lög þessi leggja ekki skyldur á þá sem veita stafræna þjónustu skv. 2. gr. hvort sem þeir hafa staðfestu hér á landi eða erlendis.

2. gr.

Samfélagsmiðill.

Með samfélagsmiðli í skilningi laga þessara er átt við stafræna þjónustu sem gerir notendum kleift að:

- stofna eigin notendareikning,
- geyma og miðla til almennings efni, svo sem texta, myndum, hljóð- eða myndскеiðum, sem þeir hafa sjálfir búið til eða hlaðið upp, án þess að birting þess sé háð ritstjórnarlegri ábyrgð miðilsins,
- finna, tengjast og eiga í samskiptum við aðra notendur, fylgjast með efni annarra og bregðast við því eða fá efni miðlað til sín, einkum persónusniðið efni.

Stafræn þjónusta telst ekki samfélagsmiðill í skilningi laga þessara ef meginhlutverk hennar felst í einu af eftirfarandi:

- tölvuleikjum og spilun þeirra,
- reglubundinni miðlun fréttu og fréttatengds efnis til almennings undir ritstjórnarlegri ábyrgð fjölmiðlaveitu samkvæmt lögum um fjölmiðla,
- rafrænum viðskiptum með vörur eða þjónustu,
- fræðslu-, náms- eða kennslukerfum grunn- og framhaldsskóla,
- samskiptum í lokuðum hópum vegna skipulagðs skóla-, íþrótta-, tómstunda- eða frístundastarfs,
- þjónustu sem eingöngu er ætlað að miðla skilaboðum milli afmarkaðs hóps eða tiltekinna einstaklinga sem ekki eru jafnframt aðgengileg öðrum.

3. gr.

Aldurstakmark vegna samfélagsmiðla.

Barn yngra en 15 ára skal ekki hafa sjálfstæðan aðgang að samfélagsmiðlum. Aldurstakmark þessa ákvæðis miðast við fæðingarár.

Foreldrar og forsjáraðilar skulu sjá til þess að börn þeirra hlíti ákvæðum 1. mgr. með því að koma í veg fyrir sjálfstæðan aðgang barna yngri en 15 ára að samfélagsmiðlum.

Skylda skv. 1. og 2. mgr. leggur hvorki beinar né óbeinar skyldur á þá sem veita stafræna þjónustu skv. 2. gr., þar á meðal að sannreyna aldur notenda, synja þeim um aðgang, fylgjast með notkun eða grípa til annarra tæknilegra eða rekstrarlegra ráðstafana.

4. gr.

Fræðsla og forvarnir.

Ráðherra skal, eftir atvikum í samstarfi við ráðherra sem fara með málefni sem varða fjölmiðla, heilbrigðismál, fjarskipti og netöryggi, stuðla að reglubundinni fræðslu til barna, foreldra og forsjáraðila um ábyrga notkun samfélagsmiðla og áhrif notkunar þeirra á heilsu, þroska og velferð barna. Taka skal mið af réttindum hópsins sem fræðsla og upplýsingaefni beinist að. Fræðslan skal m.a. fara fram í grunnskólum.

5. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast þegar gildi. Þó skal 6. gr. ekki öðlast gildi fyrr en 1. ágúst 2027.

6. gr.

Við gildistöku laga þessara verður eftirfarandi breyting á lögum um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, nr. 90/2018: Í stað orðanna „13 ára“ í 1. og 2. málsl. 5. mgr. 10. gr. laganna kemur: 15 ára.

Ákvæði til bráðabirgða.

Lög þessi skulu endurskoðuð þegar samræmdar reglur um aldurstakmörk eða aldursstaðfestingu barna á samfélagsmiðlum taka gildi á Evrópska efnahagssvæðinu.

*Greinargerð.***1. Inngangur.**

Frumvarp þetta er samið í mennta- og barnamálaráðuneytinu. Forsögu frumvarpsins má rekja til vaxandi umræðu um áhrif samfélagsmiðla á líðan og þroska barna, sem m.a. kom fram á barnaþingi umboðsmanns barna sem haldið var síðla árs 2025. Í framhaldinu vann ráðuneytið, í samstarfi við Netöryggismiðstöð Íslands (Netvís), að greiningu á forsendum og mögulegri útfærslu aldurstakmarka fyrir sjálfstæðum aðgangi barna að samfélagsmiðlum. Meginniðurstaða þeirrar vinnu var að brýn þörf væri á að efla vernd barna í stafrænu umhverfi og marka skýrari samfélagsleg viðmið um lágmarksaldur fyrir sjálfstæðum aðgangi barna að samfélagsmiðlum. Frumvarp þetta er liður í því að mæta þeirri þörf.

Við undirbúning frumvarpsins var tekið mið af fyrirliggjandi rannsóknnum á þeim áhrifum sem ótímabær notkun samfélagsmiðla getur haft á börn, þróun varðandi öryggi barna á netinu og aðgang þeirra að samfélagsmiðlum í ríkjum Evrópusambandsins og EES-ríkjum, auk þess samráðs sem haft var við börn og helstu hagaðila.

2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar.

Á undanförunum árum hefur notkun samfélagsmiðla orðið ríkari þáttur í daglegu lífi barna. Samhliða því hefur athygli í auknum mæli beinst að þeim neikvæðu áhrifum sem notkunin kann að hafa á líðan, þroska og öryggi barna. Þar hefur m.a. verið litið til hönnunareiginleika samfélagsmiðla sem geta stuðlað að langvarandi eða endurtekinni notkun, svo sem endalauss flæðis efnis, sjálfvirkar spilunar, tilkynninga og persónusniðs meðmæla- eða umbunarkerfis. Einnig hefur verið bent á áhættu sem kann að fylgja duldu auglýsingum á samfélagsmiðlum, markaðssetningu áhrifavalda og miðlun efnis sem ekki er við hæfi barna.

Rannsóknir á áhrifum samfélagsmiðla á börn og ungmenni draga fram margþætta mynd. Notkun samfélagsmiðla getur haft jákvæð áhrif, m.a. með því að auðvelda samskipti, þátttöku, sköpun og bæta aðgengi að upplýsingum. Hins vegar benda rannsóknir til þess að mikil eða árátukennd notkun geti haft neikvæð áhrif á heilsu og velferð barna. Það á einkum við þegar notkunin truflar svefn, nám eða önnur dagleg viðfangsefni barns eða felur í sér félagslegan samanburð, neteinelti, áreitni eða endurtekna útsetningu fyrir skaðlegu efni. Slík notkun kann að hafa áhrif á sjálfsmýnd, andlega heilsu, félagsþroska og námsgetu barna. Áhrifin eru þó mismunandi eftir aldri og þroska barns, eðli og umfangi notkunarinnar, því efni sem barnið sér og þeim aðstæðum sem notkunin fer fram við.

Markmið frumvarpsins er að styrkja vernd barna í stafrænu umhverfi, draga úr mögulegum skaðlegum áhrifum ótímabærrar notkunar samfélagsmiðla og styðja foreldra og forsjáraðila við að börn hliti samræmdu aldurstakmarki. Jafnframt er markmiðið að efla fræðslu og forvarnir til að auka vitund barna og foreldra um ábyrga notkun samfélagsmiðla.

Við undirbúning frumvarpsins fór fram mat á nauðsyn lagasetningar og við það mat var m.a. skoðað hvort rétt væri að aðhafa ekki og treysta eingöngu á fræðslu og almennar leiðbeiningar til barna og foreldra um aðgang barna að samfélagsmiðlum og þau áhrif sem notkun kann að hafa á heilsu barna. Sú leið var ekki talin fullnægjandi ein og sér til að skapa skýrt og samræmt samfélagslegt viðmið þar sem foreldrar og forsjáraðilar standa oft frammi fyrir miklum þrýstingi innan samfélagsins varðandi aðgengi barna að samfélagsmiðlum. Því var talin þörf á að setja skýra lagareglu um að barn yngra en 15 ára skuli ekki hafa sjálfstæðan aðgang að samfélagsmiðlum. Með því taka stjórnvöld af skarið um að samræma aldurstakmark sem miða á við hér á landi um aðgang barna að samfélagsmiðlum. Slík verndar- og upveldisviðmið hafa reynst vel til að styðja foreldra og forsjáraðila við að setja börnum samræmd mörk en fyrirmynd að þessari útfærslu er m.a. sótt í barnaverndarlög, nr. 80/2002, um útivistartíma barna. Eins og á við um útivistartíma barna er sú leið sem lögð er til í frumvarpi þessu byggð á því að skylda er lögð á foreldra og forsjáraðila að tryggja að börn hlíti aldurstakmarki fyrirhugaðra laga, án sérstaks eftirlits eða viðurlaga, heldur með reglubundinni fræðslu og vitundarvakningu um þau skaðlegu áhrif sem ótímabær notkun samfélagsmiðla kann að hafa á börn. Árangurinn mun ráðast að verulegu leyti af því að fræðsla verði markviss, að foreldrar og forsjáraðilar þekki aldursviðmiðið og að fylgst verði með áhrifum lagasetningarinnar.

Við undirbúning frumvarpsins var kannað hvort unnt væri að leggja skyldur á þjónustuveitendur skv. 2. gr. í því skyni að takmarka aðgang barna að samfélagsmiðlum. Á vettvangi Evrópusambandsins hefur á undanförunum árum verið lögð aukin áhersla á vernd barna í stafrænu umhverfi þar sem aðgerðir sambandsins hafa annars vegar falist í setningu almennra reglna um ábyrgð og hönnun stafrænna þjónustuveitenda og hins vegar í stefnumótun, leiðbeiningum, þróun aldursstaðfestingarlausna og eftirliti með stærstu netvettvöngunum, en þar undir fellur stafræn þjónusta skv. 2. gr. Hluti af framangreindum aðgerðum sambandsins er setning reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2022/2065 um innri markað fyrir

stafræna þjónustu (e. Digital Services Act, DSA) sem kveður m.a. á um skyldur netvettvanga sem eru aðgengilegir ólögráða einstaklingum. Skv. 1. mgr. 28. gr. reglugerðarinnar skulu veitendur slíkra netvettvanga sem eru aðgengilegir börnum, gera viðeigandi og hóflegar ráðstafanir til að tryggja börnum ríka vernd að því er varðar friðhelgi einkalífs þeirra og öryggi við notkun þjónustunnar. Reglugerðin hefur ekki verið tekin upp í EES-samninginn en unnið er að undirbúningi upptöku hennar í samstarfi við EFTA-ríkin og stofnanir Evrópusambandsins.

Þá hefur framkvæmdastjórn Evrópusambandsins unnið að tillögu um aukna sanngirni í stafrænu umhverfi (e. Digital Fairness Act.). Markmið hennar er að styrkja neytendavernd á netinu, einkum vernd barna, og bregðast m.a. við ávanabindandi hönnun stafrænnar þjónustu, villandi eða stýrandi viðmóti og skaðlegri persónusniðinni miðlun. Þessi vinna endurspeglar áherslu innan Evrópu á að vernda börn gegn viðskiptaháttum og hönnunareiginleikum sem geta ýtt undir óhóflega eða árátukennda notkun stafrænnar þjónustu. Rétt er að taka fram að tillagan hefur ekki verið lögð fram en fyrirhugað er að það verði gert fyrir árslok 2026. Þá er óvíst er í hvaða mynd hún verður samþykkt og tekin upp í EES-samninginn.

Í september 2026 kynnti framkvæmdastjórn Evrópusambandsins tillögu að reglugerð um vernd barna á netinu (e. EU Kids Act., COM(2026) 681 final). Tillagan gerir ráð fyrir samræmdu aldursviðmiði þannig að börn geti stofnað sjálfstæðan reikning á tilteknum samfélagsmiðlum frá 15 ára aldri. Rétt er að taka fram að tillagan er á upphafsstigi og því ekki bindandi. Óvíst er hvenær og í hvaða mynd hún verður samþykkt og tekin upp í EES-samninginn.

Þótt framangreind reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2022/2065 kveði á um almennar skyldur netvettvanga, sem m.a. veita stafræna þjónustu skv. 2. gr. frumvarpsins, til að tryggja öryggi og persónuvernd ólögráða barna, þá mælir hún ekki fyrir um samræmd aldurstakmörk fyrir sjálfstæðum aðgangi barna að samfélagsmiðlum. Þá takmarkar reglan um upprunaland í tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2000/31/EB um rafræn viðskipti, sem hefur verið innleidd hér á landi með lögum um rafræn viðskipti og aðra rafræna þjónustu, nr. 30/2002, svigrúm einstakra aðildarríkja til að leggja einhliða rekstrarkvaðir, aðgangshindranir eða sérstök viðurlög á erlenda þjónustuveitendur sem hafa staðfestu í öðru EES-ríki.

Þar sem engar lögbundnar reglur um aldurstakmörk barna á samfélagsmiðlum eru í gildi hér á landi og samræmdar evrópskar reglur um aldurstakmörk eru enn í mótun á vettvangi Evrópusambandsins og EES-ríkja, er talið brýnt að marka skýra stefnu í íslenskum lögum. Frumvarpinu er ætlað að festa í sessi reglu sem felur í sér samfélagslegt verndar- og forvarnarviðmið sem miðar að því að styrkja vernd barna og styður við uppeldishlutverk foreldra og forsjáraðila, þar til bindandi og samræmdar reglur um aldurstakmörk taka gildi á Evrópska efnahagssvæðinu.

3. Meginefni frumvarpsins.

Með frumvarpinu er lagt til að með lögum verði mælt fyrir um takmörkun á sjálfstæðum aðgangi barna yngri en 15 ára að samfélagsmiðlum og þannig verði vernd þeirra og öryggi styrkt. Meginregla frumvarpsins er að barn yngri en 15 ára skuli ekki hafa sjálfstæðan aðgang að samfélagsmiðlum og að foreldrar og forsjáraðilar skuli sjá til þess að börn virði aldurstakmarkið. Aldurstakmarkið miðast við fæðingarár. Við beitingu þess telst barn því hafa náð aldurstakmarkinu frá 1. janúar árið sem það verður 15 ára.

Til þess að börn, foreldrar og forsjáraðilar geti farið eftir þessum reglum þarf að vera ljóst hvað átt sé við með *samfélagsmiðli*. Í frumvarpinu er hugtakið *samfélagsmiðill* því skilgreint út frá hlutlægum eiginleikum þjónustunnar. Undir hugtakið fellur stafræn þjónusta sem gerir notendum kleift að stofna eigin notendareikning, geyma og miðla efni sem notandi býr sjálfur

til eða hleður upp og miðlar til almennings, tengjast og eiga í samskiptum við aðra notendur, fylgjast með efni þeirra, bregðast við því eða fá efni miðlað til sín. Til að skýra enn frekar hugtakið eru tilgreindir flokkar stafrænnar þjónustu sem falla utan hugtaksins *samfélagsmiðill* þegar meginhlutverk þjónustunnar felst í einu þeirra atriða sem talin eru upp í 2. gr. Mikilvægt var talið að ákvæðið væri ekki of tæknilegs eðlis. Jafnframt er afmörkuninni ætlað að koma í veg fyrir að aldurstakmarkið hindri aðgang barna að gagnlegri stafrænni þjónustu, svo sem náms- og kennslukerfum, fréttum og upplýsingum eða hefðbundnum samskiptum á milli einstaklinga eða innan afmarkaðra hópa. Skýr skilgreining á hugtakinu *samfélagsmiðill* tekur einnig mið af athugasemdum Eftirlitsstofnunar EFTA (ESA) frá 5. ágúst 2026 við norskt frumvarp um aldurstakmark fyrir notkun samfélagsmiðla (n. utkast til lov om aldersgrense for bruk av sosiale medier). Þar var áhersla lögð á að skilgreiningar sem varða þjónustu upplýsingasamfélagsins verði að vera skýrar og koma fram í lagatextanum. Nánar er fjallað um athugasemdir ESA í kafla 4.2.

Samkvæmt frumvarpinu eru hvorki lagðar beinar né óbeinar skyldur á þá sem veita stafræna þjónustu sem telst samfélagsmiðill í skilningi frumvarpsins. Þjónustuveitendum er því ekki gert að sannreyna aldur notenda, synja börnum um aðgang, fylgjast með notkun þeirra eða grípa til annarra tæknilegra eða rekstrarlegra ráðstafana. Þessi afmörkun er bæði skýrð með tilliti til gildissviðs og reglu frumvarpsins um aldurstakmark. Með þessu er tekið mið af meginreglunni um upprunaland skv. 3. gr. tilskipunar 2000/31/EB um rafræn viðskipti sem innleidd er í íslenskan rétt með 3. gr. laga um rafræn viðskipti og aðra rafræna þjónustu, nr. 30/2002. Útfærslan tekur einnig mið af athugasemdum Eftirlitsstofnunar EFTA (ESA) frá 5. ágúst 2026 sem fjallað er um í kafla 4.2.

Til að styðja við markmið frumvarpsins um öryggi og velferð barna í stafrænu umhverfi er lagt til að ráðherra skuli stuðla að reglubundinni fræðslu til barna, foreldra og forsjáraðila um ábyrga notkun samfélagsmiðla og áhrif notkunarinnar á heilsu, þroska og velferð barna. Fræðslan skal m.a. fara fram í grunnskólum og beinist þannig að sérstaklega að börnum á grunnskólaaldri og foreldrum þeirra.

Frumvarpið felur einnig í sér breytingu á lögum um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, nr. 90/2018. Lagt er til að aldur barns til að samþykkja sjálft vinnslu persónuupplýsinga þegar því er boðin þjónusta upplýsingasamfélagsins með beinum hætti verði hækkaður úr 13 árum í 15 ár. Breytingin tekur til þjónustu upplýsingasamfélagsins almennt og er því ekki bundin við samfélagsmiðla. Hún tekur aðeins til vinnslu sem byggist á samþykki barns og breytir ekki heimildum til vinnslu sem byggjast á öðrum vinnsluheimildum persónuverndarlöggjafar. Aldurstakmark samkvæmt persónuverndarlögunum miðast við 15 ára afmælisdag barns ólíkt aldurstakmarki samkvæmt frumvarpinu sem miðast við fæðingarár þess. Barn getur þannig fengið sjálfstæðan aðgang að samfélagsmiðli 1. janúar árið sem það verður 15 ára en forsjáraðili þarf engu að síður að samþykkja vinnslu persónuupplýsinga þegar því er boðin þjónusta upplýsingasamfélagsins þar til barnið nær 15 ára aldri.

Þá er í frumvarpinu sérstaklega fjallað um endurskoðun þegar samræmdar reglur um aldurstakmörk eða aldursstaðfestingu barna á samfélagsmiðlum taka gildi á Evrópska efnahagssvæðinu. Í athugasemdum sínum við norska frumvarpið tók ESA fram að innlend löggjöf gæti verið bráðabirgðalausn á meðan unnið væri að samræmdum reglum á vettvangi Evrópusambandsins. Taldi ESA að í innlendra löggjöf ætti að gera ráð fyrir leið til að afturkalla eða endurskoða reglur ef samsvarandi reglur yrðu teknar upp innan EES. Ákvæðinu er ætlað að tryggja að fyrirhuguð lög verði endurskoðuð þegar slíkar EES-reglur taka gildi, m.a. með

tilliti til gildissviðs þeirra, aldurstakmarka og mögulegra skyldna þjónustuveitenda. Endurskoðunarákvæðið felur ekki í sér að lögin falli sjálfkrafa úr gildi heldur að metið verði hvort breyta þurfi þeim eða fella þau brott vegna nýrra EES-reglna.

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

4.1. Samræmi við stjórnarskrá og mannréttindasáttmála Evrópu.

Frumvarpið felur í sér álitafni sem varða skyldu ríkisins til að tryggja börnum nauðsynlega vernd og umönnun og rétt barna til tjáningar, upplýsinga, friðhelgi einkalífs og þátttöku. Við undirbúning frumvarpsins var lagt mat á hvernig gæta mætti jafnvægis milli þessara sjónarmiða.

Samkvæmt 3. mgr. 76. gr. stjórnarskrár Lýðveldisins Íslands, nr. 33/1944, skal börnum tryggð í lögum sú vernd og umönnun sem velferð þeirra krefst. Um réttindi og velferð barna er jafnframt fjallað í samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins, sbr. lög nr. 19/2013 (hér eftir barnasáttmálinn). Skv. 3. gr. barnasáttmálans skal það sem barni er fyrir bestu ávallt hafa forgang þegar gerðar eru ráðstafanir sem varða börn. Markmið frumvarpsins er að styðja við þessar verndarskyldur með því að draga úr mögulegum skaðlegum áhrifum ótímabærrar notkunar samfélagsmiðla á liðan, þroska og öryggi barna.

Við undirbúning frumvarpsins var litið til 5. og 18. gr. barnasáttmálans. Þar er annars vegar viðurkennd ábyrgð, réttindi og skyldur foreldra og forsjáraðila til að veita barni leiðsögn í samræmi við stigvaxandi þroska þess og hins vegar kveðið á um sameiginlega ábyrgð foreldra á uppeldi og þroska barns. Frumvarpinu er ætlað að styðja foreldra og forsjáraðila í því hlutverki með skýru samfélagslegu viðmiði um aldurstakmark fyrir sjálfstæðum aðgangi barna að samfélagsmiðlum.

Aldurstakmark frumvarpsins snertir tjáningar- og upplýsingafrelsi barna skv. 73. gr. stjórnarskrárinnar, 10. gr. mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög nr. 62/1994, og 13. og 17. gr. barnasáttmálans. Sjálfstæður aðgangur að samfélagsmiðlum getur verið leið barna til að tjá sig, taka við upplýsingum og taka þátt í félagslegri og samfélagslegri umræðu. Frumvarpið felur því í sér ákveðna takmörkun á tiltekinni leið barna til að afla og miðla upplýsingum.

Við mat á meðalhófi er litið til þess að markmið takmörkunarinnar er að vernda heilsu, þroska, öryggi og réttindi barna. Aldurstakmarkið er talið til þess fallið að styðja foreldra og forsjáraðila við að setja samræmd mörk og draga úr hópþrýstingi, einkum þegar því fylgir reglubundin fræðsla. Vægari úrræði eins og tilmæli eða leiðbeiningar voru ekki talin tryggja sama skýrleika eða samræmi og lögbundið aldursviðmið. Það dregur þó úr íþyngjandi áhrifum að ekki er mælt fyrir um sérstakt eftirlit, þvingunarúrræði eða viðurlög og að áhrif frumvarpsins ráðast því að verulegu leyti af þátttöku foreldra og forsjáraðila. Takmörkunin er jafnframt afmörkuð við sjálfstæðan aðgang og tekur ekki til almennrar netnotkunar, námskerfa, ritstýrðrar fréttamiðlunar eða lokaðra samskipta samkvæmt nánari skilyrðum frumvarpsins. Að teknu tilliti til þessarar afmörkunar, verndarmarkmiðsins og endurskoðunarákvæðis frumvarpsins er talið að ekki sé gengið lengra en nauðsynlegt er. Frumvarpið snertir einnig rétt barna og foreldra til friðhelgi einkalífs og fjölskyldu skv. 71. gr. stjórnarskrárinnar, 8. gr. mannréttindasáttmála Evrópu og 16. gr. barnasáttmálans. Skylda foreldra og forsjáraðila til að sjá til þess að börn virði aldurstakmarkið felur í sér lögbundið viðmið um uppeldi og ákvarðanir innan fjölskyldu. Við mat á því inngripi er litið til þess að ákvæði 3. gr. frumvarpsins styður við almennar forsjár- og uppeldisskyldur foreldra, að það miðar að vernd barna og að ekki er gert ráð fyrir opinberu eftirliti með samfélagsmiðlanotkun einstakra barna eða sérstökum viðurlögum vegna brota.

Aldurstakmarkið felur í sér mismunandi stöðu barna eftir aldri og kemur því til skoðunar samkvæmt jafnræðisreglu 65. gr. stjórnarskrárinnar og 2. gr. barnasáttmálans. Aldursaðgreiningin byggist á málefnalegu markmiði um vernd barna og almennu mati á þroska þeirra og þeirri áhættu sem getur fylgt samfélagsmiðlanotkun. Með því að miða aldurstakmarkið við fæðingarár er jafnframt leitast við að tryggja að börn í sama árgangi lúti sama viðmiði á sama tíma og draga úr aðstöðumun og hópþrýstingi innan árganga. Að þessu virtu er talið að aldursviðmiðið samrýmist jafnræðisreglu.

Við vinnslu frumvarpsins var litið til samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks, sbr. lög nr. 80/2025. Skv. 7. gr. samningsins skulu fötluð börn njóta mannréttinda til jafns við önnur börn en í 9. og 21. gr. hans er m.a. fjallað um aðgengi að upplýsingum og samskiptum og rétt til að leita eftir, taka við og miðla upplýsingum. Við framkvæmd fræðslu skv. 4. gr. þarf að gæta þess að hún sé aðgengileg öllum börnum með tilliti til ólíkra þarfa þeirra og að öll börn geti nýtt sér hana.

Við undirbúning frumvarpsins var aflað sjónarmiða barna og ungmenna í samræmi við 12. gr. barnasáttmálans. Við endanlega útfærslu frumvarpsins var m.a. tekið mið af sjónarmiðum þeirra aldursviðmið, mikilvægi verndar barna gegn skaðlegu efni og ávanabindandi eiginleikum samfélagsmiðla en jafnframt litið til þess að tryggja áfram aðgang þeirra að upplýsingum, námi, félagslegri þátttöku og samskiptum.

4.2. EES-réttur og aðrar alþjóðlegar skuldbindingar.

Samkvæmt 3. gr. tilskipunar 2000/31/EB um rafræn viðskipti gildir meginreglan um upprunaland um þau atriði sem falla innan hins samræmda sviðs tilskipunarinnar. Meginreglan felur í sér að þjónustuveitendur lúta að meginstefnu reglum þess EES-ríkis þar sem þeir hafa staðfestu að því er varðar stofnun og starfrækslu þjónustunnar. Aðildarríkjum er almennt óheimilt að takmarka frjálst flæði þjónustu frá öðrum EES-ríkjum vegna atriða sem falla innan hins samræmda sviðs tilskipunarinnar. Reglan hefur verið innleidd í íslenskan rétt með 3. gr. laga um rafræn viðskipti og aðra rafræna þjónustu, nr. 30/2002.

Aldurstakmark á samfélagsmiðlum geta takmarkað frjálst flæði þjónustu innan EES. Í athugasemdum Eftirlitsstofnunar EFTA frá 5. ágúst 2026 við norskt frumvarp um aldurstakmark fyrir notkun samfélagsmiðla er bent á að óljóst væri af orðalagi norsku draganna hvort þau legðu í reynd skyldur á veitendur þjónustu upplýsingasamfélagsins um að stjórna aðgangi barna að samfélagsmiðlum. Stofnunin taldi að ef almenn og óhlutbundin löggjöf legði slíkar skyldur á þjónustuveitendur með staðfestu í öðrum EES-ríkjum gæti hún farið gegn upprunalandsreglu tilskipunarinnar. Jafnframt kom fram að ef löggjöfin legði engar skyldur á veitendur stafrænnar þjónustu sem telst samfélagsmiðill félli hún ekki innan hins samræmda sviðs tilskipunarinnar. Tekið hefur verið mið af þessum athugasemdum ESA við útfærslu frumvarpsins. Í gildissviðsákvæði og ákvæði um aldurstakmark er skýrt tekið fram að aldurstakmarkið og skylda foreldra og forsjáraðila til að sjá til þess að börn virði það leggur hvorki beinar né óbeinar skyldur á þjónustuveitendur. Þeim er því ekki gert að sannreyna aldur notenda, synja börnum um aðgang, fylgjast með notkun þeirra eða grípa til annarra tæknilegra eða rekstrarlegra ráðstafana vegna aldurstakmarksins.

Frumvarpið getur engu að síður haft óbein áhrif á notkun þjónustu sem veitt er yfir landamæri innan EES. Við mat á samræmi þess við 36. gr. EES-samningsins um frelsi til að veita þjónustu er litið til þess að markmið frumvarpsins er vernd heilsu, öryggis og velferðar barna, að ákvæðin gera ekki greinarmun á þjónustu eftir upprunaríki og að þau leggja ekki skyldur á þjónustuveitendur. Með hliðsjón af afmörkuðu gildissviði, undanþágum frumvarpsins og því að ekki er mælt fyrir um sérstök viðurlög er talið að hugsanleg takmörkun á frjálsri

þjónustustarfsemi gangi ekki lengra en nauðsynlegt er til að ná markmiði frumvarpsins. Þar sem um er að ræða tæknilegar reglur um fjarþjónustu voru frumvarpsdrögin tilkynnt Eftirlitsstofnun EFTA (ESA) í samræmi við lög um skipti á upplýsingum um tæknilegar reglur um vörur og fjarþjónustu, nr. 57/2000, og reglugerð nr. 731/2026, um tilkynningar á tæknilegum reglum um vörur og fjarþjónustu, sbr. tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2015/1535 um tilhögun miðlunar upplýsinga um tæknireglugerðir og reglur um þjónustu í upplýsingasamfélaginu (kerfisbinding), eins og hún hefur verið tekin upp í EES-samninginn.

Með frumvarpinu er lögð til breyting á lögum um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, nr. 90/2018, þannig að aldur barns til að samþykkja sjálft vinnslu persónuupplýsinga þegar því er boðin þjónusta upplýsingasamfélagsins með beinum hætti verði hækkaður úr 13 ára í 15 ára. Skv. 1. mgr. 8. gr. reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2016/679 er meginreglan sú að barn þurfi að hafa náð 16 ára aldri til að geta sjálft samþykkt slíka vinnslu. Aðildarríkjum er þó heimilt að ákveða lægra aldurstakmark í landslögum, enda sé það ekki lægra en 13 ár. Hækkun aldurstakmarksins í 15 ár er því innan þess svigrúms sem reglugerðin veitir. Breytingin á lögum um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga tekur til þjónustu upplýsingasamfélagsins almennt og er ekki bundin við samfélagsmiðla. Hún hefur því sjálfstæð réttaráhrif fyrir þá þjónustuveitendur sem byggja vinnslu persónuupplýsinga barna á samþykki. Áréttað er að ákvæði frumvarpsins um að engar skyldur séu lagðar á samfélagsmiðlaveitendur tekur til framkvæmdar á aldurstakmarki fyrir sjálfstæðum aðgangi barna að samfélagsmiðlum en hefur ekki áhrif á þær skyldur sem leiðir af persónuverndarlöggjöfinni.

Eins og fjallað er um í kafla 2 tók samning frumvarpsins mið af þeirri þróun sem á sér stað innan Evrópusambandsins varðandi vernd barna í stafrænu umhverfi. Er í frumvarpinu því gert ráð fyrir að ef lögin verða samþykkt verði þau endurskoðuð þegar samræmdar reglur um aldurstakmörk eða aldursstaðfestingu barna á samfélagsmiðlum taka gildi innan Evrópska efnahagssvæðisins.

5. Samráð.

Frumvarpið snertir fyrst og fremst börn sem nota eða kunna að nota samfélagsmiðla, einkum börn undir 15 ára aldri, sem fyrirhugað aldurstakmark tekur til. Frumvarpið varðar jafnframt foreldra og forsjáraðila, sem gegna hlutverki skv. 2. mgr. 3. gr., sem og grunnskóla og aðra þá aðila sem kunna að koma að fræðslu og forvörnum skv. 4. gr. Frumvarpið snertir enn fremur veitendur stafrænnar þjónustu sem falla undir gildissvið 1. mgr. 2. gr., stjórnvöld sem starfa að málefnum barna, netöryggi og persónuvernd og félaga- og hagsmunasamtök á tengdum sviðum.

Áhrif frumvarpsins á börn geta verið breytileg eftir aðstæðum þeirra. Í því sambandi eru m.a. höfð í huga fötluð og langveik börn, börn sem glíma við skólaforðun, félagslega einangruð börn, börn í dreifbýli og börn sem tilheyra minnihlutahópum, þar á meðal hinsegin börn og börn af erlendum uppruna. Um mat á þeim áhrifum vísast til 6. kafla.

Við undirbúning málsins hefur verið lögð rík áhersla á að afla sjónarmiða barna í samræmi við 12. gr. barnasáttmálans, enda varðar frumvarpið fyrst og fremst réttindi þeirra, vernd og þátttöku í stafrænu umhverfi.

Á barnaþingi umboðsmanns barna, sem haldið var dagana 20. og 21. nóvember 2025, fór fram sérstök umræða um notkun síma og samfélagsmiðla. Barnaþingmenn kusu um þær tillögur sem fram komu og að lokinni þeirri vinnu var mótuð sameiginleg niðurstaða um svonefndan símasáttmála barnaþingmanna 2025. Meðal þess sem samstaða náðist um var 15 ára aldurstakmark að samfélagsmiðlum, skýrar reglur um símanotkun í skólum, mikilvægi

vitundar barna um eigið öryggi og annarra á netinu sem og þess að foreldrar væru góðar fyrirmyndir.

Ungmennaráð Samfés, sem skipað er 27 kjörnum fulltrúum 13–16 ára barna víðs vegar af landinu, hefur einnig fjallað um samfélagsmiðla. Á fundum ráðsins hefur m.a. komið fram að mörg börn telji sig hafa fengið aðgang að samfélagsmiðlum of snemma. Í því sambandi er m.a. lögð áhersla á að gera þurfi greinarmun á samfélagsmiðlum og samskiptamiðlum og að börn noti miðlana á annan veg en fullorðnir, t.d. til fréttaoöflunar. Jafnframt þurfi að taka tillit til þess að félagslegar aðstæður barna séu ólíkar.

Hinn 16. apríl 2026 hélt mennta- og barnamálaráðuneytið vinnustofu með börnum þar sem m.a. var fjallað um upplifun þeirra af stafrænu umhverfi, samfélagsmiðlum, öryggi, aðgangi að upplýsingum og ábyrgð fullorðinna, stjórnvalda og fyrirtækja í stafrænu umhverfi. Börnin lögðu áherslu á að stjórnvöld myndu bregðast við hættum í stafrænu umhverfi en jafnframt móta lausnir þannig að börn væru ekki útilokuð frá upplýsingum á netinu, tjáningu og samfélagsþátttöku. Þátttakendur töldu mikilvægt að settur yrði skýrari rammi um notkun samfélagsmiðla, börn vernduð gegn skaðlegu efni og fræðsla, miðlalæsi og gagnrýnin hugsun yrðu eflað. Mörg þeirra töldu að aldursviðmið á bilinu 14–16 ára kæmi til greina, en jafnframt að foreldrar og aðrir forsjáraðilar þyrftu að hafa skýrt hlutverk við leiðsögn, stuðning og eftirlit.

Mennta- og barnamálaráðuneytið hélt aðra vinnustofu 5. mars 2026 með fjölbreyttum hópi hagaðila. Meðal þátttakenda voru fulltrúar Heimilis og skóla, Barnaheilla, umboðsmanns barna, Miðstöðvar menntunar og skólaþjónustu, Stafrænnar velferðar, Samfés, Netvís, ÖBÍ réttindasamtaka, UNICEF á Íslandi, dómsmálaráðuneytis og innviðaráðuneytis. Helstu sjónarmið sem fram komu voru þau að lagasetning ein og sér dygði ekki til að tryggja börnum betra og öruggara stafrænt umhverfi. Til að árangur næðist væri þörf á samstilltu átaki stjórnvalda, fræðslu til barna, foreldra og fagfólks, skýrari ábyrgð fyrirtækja og virku samstarfi hlutaðeigandi aðila. Meðal annars var lögð áhersla á að ábyrgðin lægi ekki einungis hjá börnum og foreldrum, að setja þyrfti skorður við ávanabindandi hönnun stafræns efnis, markvissri auglýsingamiðlun sem beindist að börnum og viðskiptalegri hagnýtingu persónuupplýsinga um þau, auk þess sem auka þyrfti gagnsæi um algrím og efnisdreifingu.

Áform um lagasetningu voru birt í samráðsgátt stjórnvalda 14. júlí 2026 með umsagnarfresti til 29. júlí (mál nr. S-132/2026). Alls bárust fimmtán umsagnir m.a. frá félaga- og hagsmunasamtökum, einstaklingum og einu sveitarfélagi.

Afstaða til aldurstakmarksins sjálfs var breytileg. Hluti umsagnaraðila studdi lögbundið aldurstakmark og einhverjir lögðu til hækkun upp í 16 ára aldur, aðrir lögðust gegn almennu aldurstakmarki og í einhverjum tilvikum var þess óskað að áformin yrðu dregin til baka. Enn aðrir studdu markmið áformanna með þeim fyrirvara að aldurstakmark gæti aðeins verið liður í heildstæðri nálgun.

Þá var kallað eftir skýrari afmörkun gildissviðs fyrirhugaðs frumvarps og afstöðu til þess hvort um væri að ræða félagslegt verndarviðmið eða lagaskyldu þjónustuveitenda. Jafnframt var kallað eftir mati á áhrifum aldursstaðfestingar á persónuvernd og áhrifum á börn í viðkvæmri stöðu. Enn fremur var óskað eftir rökstuðningi fyrir vali á 15 ára aldurstakmarki og þeirri útfærslu að miða við fæðingarár í stað fæðingardags. Viðbrögð við þessum sjónarmiðum eru reifuð hér að aftan. Samráð við börn hafði margvísleg áhrif á frumvarpsdrögin, m.a. að því er varðar ákvörðun um 15 ára aldursviðmið og skilgreiningu á samfélagsmiðli, til að mynda þannig að samskipta- og fréttamiðlar séu þar undanskildir. Samráð við hagaðila og stofnanir hafði sömuleiðis áhrif, m.a. með tilliti til áherslu á fræðslu, forvarnir og samstarf hlutaðeigandi aðila. Jafnframt höfðu umsagnir um lagasetningaráformin áhrif á

frumvarpið, m.a. með tilliti til þess að áhersla þyrfti að vera á heildstæðari nálgun en einungis lögbundin aldurstakmörk.

Við skilgreiningu á samfélagsmiðli í 2. gr. frumvarpsins var tekið mið af ábendingum sem fram komu í samráði þess efnis að betur færi á því að hún yrði afmörkuð út frá virkni þjónustunnar í stað upptalningar á einstökum þjónustum. Í áformum var horft til þess að listi yfir samfélagsmiðla úreltist hratt og í umsögnum lögð rík áhersla á að skýra þyrfti hugtakið þannig að ekki væri unnt að teygja það of vítt. Við útfærslu ákvæðisins voru m.a. höfð í huga þau sjónarmið sem fram komu í samráði um réttindi barna til tjáningar, upplýsinga og þátttöku og áhrif almennra takmarkana á börn í viðkvæmri stöðu.

Ábyrgð foreldra og forsjáðila sem mælt er fyrir um í 2. mgr. 3. gr. er í eðli sínu eins og reglur um útivistartíma, og er hún afmörkuð þannig að beiting ákvæðisins skuli einkum miða að leiðbeiningum, stuðningi og forvörnum. Þannig mæla lögin ekki fyrir um viðurlög, hvorki gagnvart börnum né foreldrum. Er sú útfærsla í samræmi við sjónarmið sem fram komu í samráði um að lagasetning ætti ekki að fela í sér íþyngjandi úrræði gagnvart fjölskyldum. Í 4. gr. er kveðið á um fræðslu og forvarnir en í samráði var viðtæk samstaða um að efla þyrfti stafrænt læsi og fræðslu, óháð því hvort aldurstakmark samfélagsmiðla yrði lögfest.

Í umsögnum var eindregið kallað eftir því að lagðar yrðu skyldur á þjónustuveitendur, m.a. um aldurstaðfestingu og sjálfgefnar barnvænar öryggisstillingar, um takmarkanir á ávana-bindandi hönnun og markvissri markaðssetningu til barna, og auk þess gagnsæi um algrím og reglubundið áhættumat, ásamt eftirliti og viðurlögum. Ráðuneytið tekur undir þau sjónarmið sem liggja að baki þessum umsögnum. Svigrúm löggjafans til að mæla fyrir um kvaðir á þjónustuveitendur upplýsingasamfélagsþjónustu er hins vegar takmarkað af skuldbindingum Íslands samkvæmt EES-samningnum. Um þessi atriði vísast nánar til kafla 4.2.

Drög að frumvarpi til laga um aðgang barna að samfélagsmiðlum voru kynnt í samráðsgátt stjórnvalda 25. september 2026 (mál nr. S-186/2026). Alls bárust 11 umsagnir.

Almennt var tekið undir markmið frumvarpsins um vernd barna í stafrænu umhverfi, en jafnframt bent á að aldurstakmark eitt og sér nægði ekki. Efla þyrfti fræðslu og stuðning við foreldra, gæta að réttindum barna til upplýsinga og félagslegrar þátttöku og vinna að öruggari hönnun samfélagsmiðla.

Í umsögnum Sambands íslenskra sveitarfélaga, Fjölmíðlanefndar og Netvís, Kópavogsbæjar og Sjálfstæðra skóla var einkum kallað eftir skýrari útfærslu á fræðslu skv. 4. gr. frumvarpsins. Bent var á að afmarka þyrfti ábyrgð á framkvæmd hennar, hlutverki grunnskóla og hvernig tryggja ætti samræmt fræðsluefni, faglegan stuðning og fjármögnun. Þessar umsagnir urðu tilefni breytinga á greinargerð frumvarpsins þar sem nánar er fjallað um tilhögun fræðslunnar.

Í umsögnum var fjallað um aldurstakmarkið og m.a. lagt til í umsögn embættis landlæknis að hækka aldursmörkin í 16 ár. Eins og ítarlega er fjallað um í greinargerð var 15 ára aldurinn valinn út frá ákveðnum forsendum og var ekki talin ástæða til viðbragða vegna þessara umsagna, sjá nánari umfjöllun í skýringum við 1. gr. Í umsögn embættis landlæknis var jafnframt lögð áhersla á að unnið yrði með tæknifyrirtækjum að öryggi barna. Í umsögn sinni lagði Barnaheill áherslu á heildstæða stefnu um öryggi barna á netinu og ábyrgð þjónustuveitenda í þeim efnum. Tekið er undir framangreind sjónarmið og bent á að frumvarp þetta er liður í því að auka vernd barna á netinu og í hinu stafræna umhverfi.

ÖBÍ réttindasamtök og fleiri umsagnaraðilar bentu á mikilvægi stafrænna samskipta fyrir börn í viðkvæmri stöðu. Athugasemdir ÖBÍ urðu tilefni breytinga á 4. gr. frumvarpsins þar sem sérstaklega er tekið fram að fræðsla skuli taka mið af þeim hópi sem fær fræðslu hverju sinni.

Persónuvernd vakti athygli á að aldurstakmark frumvarpsins miðaðist við fæðingarár barns en aldursviðmið persónuverndarlaga við afmælisdag þess og mikilvægt væri að fræðsla skv. 4. gr. myndi taka mið af því. Fjallað er um þessi sjónarmið í greinargerð. Þá kom fram í umsögn tæknifyrirtækis að hækkun aldursviðmiðs skv. 6. gr. kallaði á breytingar á tæknilegum lausnum sem þyrfti lengri aðlögunartíma. Komið var til móts við þá ábendingu með breytingum á gildistökuákvæði frumvarpsins með tilliti til 6. gr.

6. Mat á áhrifum.

Frumvarp þetta hefur fyrst og fremst áhrif á börn yngri en 15 ára, foreldra þeirra og aðra forsjáraðila. Frumvarpinu er ætlað að hafa jákvæð áhrif á heilsu, þroska, öryggi og velferð barna með því að draga úr ótímabærri og óheftri notkun þeirra á samfélagsmiðlum. Að því marki sem frumvarpið leiðir til breytinga á notkun barna á samfélagsmiðlum má ætla að það geti dregið úr áhættu sem tengist skaðlegum hönnunarpáttum samfélagsmiðla, svo sem árættu-kenndri notkun, félagslegum samanburði, neteinelti og endurtekinni birtingu skaðlegs efnis. Sameiginlegt aldursviðmið getur jafnframt dregið úr jafningjaprýstingi og styrkt stöðu foreldra og forsjáraðila við að setja börnum mörk í stafrænu umhverfi.

Frumvarpið felur þó hvorki í sér skyldu þjónustuveitenda til að sannreyna aldur notenda né eftirlit eða viðurlög vegna brota gegn aldurstakmarkinu og er fyrst og fremst ætlað að skapa sameiginleg samfélagsleg viðmið og styðja við breytingar á viðhorfum og hegðun þegar kemur að notkun barna á samfélagsmiðlum.

Við mat á áhrifum frumvarpsins á börn kom fram að 15 ára aldurstakmark gæti takmarkað möguleika barna til að afla sér upplýsinga, tjá sig, viðhalda félagslegum tengslum og taka þátt í samfélagi sem að hluta fer fram á stafrænum vettvangi. Slík áhrif gætu einkum komið niður á börnum sem reiða sig í ríkari mæli en önnur börn á stafræn samskipti, svo sem félagslega einangruðum börnum, börnum sem glíma við skólafordun, börnum sem treysta á samskipti á netinu vegna fötlunar, langveikum börnum, hinsegin börnum, börnum af erlendum uppruna og börnum sem búa í dreifbýli.

Við vinnslu frumvarpsins var leitast við að draga úr þessum neikvæðu áhrifum. Frumvarpið tekur þannig aðeins til sjálfstæðs aðgangs barna að stafrænni þjónustu sem fellur undir skilgreiningu þess á hugtakinu samfélagsmiðill en ekki til almennra samskiptamiðla. Þá er sérstaklega áréttað í 2. gr. að fréttar- og fræðslumiðlar, náms- og kennslukerfi, samskipti vegna skipulagðs skóla-, íþrótta- og frístundastarfs og lokuð samskipti einstaklinga eða afmarkaðra hópa falli utan skilgreiningarinnar. Þessari afmörkun er ætlað að tryggja, eftir því sem unnt er, áframhaldandi aðgang barna að upplýsingum á netinu í tengslum við menntun, félagsleg tengsl og þátttöku í skipulögðu skóla- og frístundastarfi.

Samkvæmt 5. og 18. gr. barnasáttmálans bera foreldrar meginábyrgð á uppeldi og þroska barna og skulu veita þeim leiðsögn í samræmi við vaxandi þroska þeirra. Stjórnvöldum ber jafnframt að styðja foreldra við að rækja það hlutverk. Í 2. mgr. 3. gr. frumvarpsins er foreldrum og forsjáraðilum falið að sjá til þess að börn yngri en 15 ára hafi ekki sjálfstæðan aðgang að samfélagsmiðlum. Ákvæðinu er ætlað að styðja við uppeldishlutverk foreldra og styrkja stöðu þeirra við að setja börnum skýr mörk um notkun samfélagsmiðla. Fræðslu- og forvarnarákvæði 4. gr. miðar jafnframt að því að stjórnvöld styðji foreldra og börn þegar kemur að aðgangi að samfélagsmiðlum með upplýsingum og fræðslu og samræmist að því leyti þeirri skyldu ríkisins sem leiðir af 2. mgr. 18. gr. barnasáttmálans. Frumvarpið felur þannig í sér viðleitni til að vernda börn og styðja við uppeldishlutverk foreldra, einkum með hliðsjón af 3., 5., 17. og 18. gr. barnasáttmálans.

Markmið frumvarpsins er að vernda börn gegn áhættu sem getur fylgt ótímabærri, óheftri eða árátukenndri notkun samfélagsmiðla, m.a. skaðlegu efni, áreitni, óæskilegum samskiptum, umfangsmikilli söfnun persónuupplýsinga, félagslegum samanburði og hönnun sem getur ýtt undir langvarandi notkun. Frumvarpið getur því haft jákvæð áhrif á friðhelgi einkalífs barna, heilsu þeirra, öryggi, þroska og velferð og getur skapað þeim aukið svigrúm til svefns, náms, hreyfingar, tómstunda og félagslegra samskipta utan samfélagsmiðla. Það getur jafnframt stuðlað að skýrari samfélagslegum viðmiðum um ábyrgð fullorðinna á stafrænni velferð barna og auðveldað foreldrum að setja samræmd mörk.

Að teknu tilliti til markmiðs frumvarpsins, afmörkunar gildissviðs þess og þess að mikilvægir upplýsinga-, náms- og samskiptavettvangar falla utan þess er talið að frumvarpið sé til þess fallið að efla vernd, heilsu og velferð barna. Þótt aldurstakmarkið geti haft í för með sér takmarkanir á tilteknum réttindum barna er talið að jákvæð áhrif þess á heildarhagsmuni barna vegi þyngra en hin neikvæðu áhrif, enda verði framkvæmd laganna studd með markvissri fræðslu og reglulegu mati á áhrifum þeirra á ólíka hópa barna. Frumvarpið leggur ekki beinar eða óbeinar skyldur á veitendur þjónustu sem telst til samfélagsmiðla að því er varðar aðgangsstýringu, aldursstaðfestingu eða tæknilega hönnun þjónustu. Áhrif þess á starfsemi þeirra og samkeppnisstöðu eru því talin takmörkuð.

Ákvæði frumvarpsins gilda um öll börn óháð kyni og fela ekki í sér beina mismunun á grundvelli kyns. Áhrif á takmörkun samfélagsmiðlanotkunar fyrir börn yngri en 15 ára geta þó hugsanlega verið mismunandi eftir kyni. Gögn benda til þess að stúlkur séu líklegri en drengir til að verða fyrir þrýstingi varðandi útlit og hegðun vegna samfélagsmiðlanotkunar og eru líklegri en drengir til að hafa gert tilraun til að minnka tíma á samfélagsmiðlum en ekki tekist það. Verndaráhrif frumvarpsins gætu því haft meiri áhrif á liðan stúlkna en drengja.

Í 6. gr. frumvarpsins er lögð til breyting á 5. mgr. 10. gr. laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, nr. 90/2018, þess efnis að aldurstakmark fyrir sjálfstætt samþykki barns vegna vinnslu persónuupplýsinga í tengslum við þjónustu í upplýsingasamfélaginu verði hækkað úr 13 árum í 15 ár. Ráðstöfunin er til þess fallin að efla vernd barna á aldrinum 13 og 14 ára gegn ógagnsærri gagnasöfnun, gerð persónusniða og markhópagreiningu af hálfu samfélagsmiðla án aðkomu forsjáraðila. Breytingin fellur innan þess svigrúms sem 1. mgr. 8. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679 veitir aðildarríkjum til að ákveða lágmarksaldur á bilinu 13 til 16 ára. Ákvæði frumvarpsins eru ekki talin fela í sér aukna áhættu fyrir friðhelgi einkalífs, heldur séu þau til þess fallin að styrkja réttarstöðu þeirra og stuðla að aukinni vernd persónuupplýsinga þeirra í stafrænu umhverfi.

Frumvarpið hefur óveruleg áhrif á útgjöld ríkissjóðs og sveitarfélaga, en gert er ráð fyrir að kostnaður vegna fræðslu og vitundarvakningar skv. 4. gr. rúmist innan fjárhagsramma mennta- og barnamálaráðuneytisins.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í greininni er fjallað um markmið og gildissvið frumvarpsins.

Í 1. mgr. kemur fram að meginmarkmið frumvarpsins sé að styrkja vernd barna í stafrænu umhverfi með því að draga úr mögulegum skaðlegum áhrifum ótímabærrar notkunar samfélagsmiðla á liðan, þroska og öryggi þeirra. Rannsóknir benda til þess að ótímabær notkun ungra barna á samfélagsmiðlum geti haft margvísleg neikvæð áhrif á andlega og líkamlega heilsu þeirra, svo sem með raski á svefni, aukinni hættu á neteinelti, áreitni og útsetningu fyrir skaðlegu efni. Þá geta tilteknir hönnunareiginleikar og meðmælakerfi samfélagsmiðla stuðlað að endurtekinni notkun eða árátukenndri notkun. Markmið frumvarpsins

er jafnframt að styðja við uppeldishlutverk og ábyrgð foreldra og forsjáraðila með því að skapa skýrt samfélagslegt viðmið sem styrkir þá í að setja börnum mörk í stafrænu umhverfi sem getur dregið úr jafningja- og hópþrýstingi og aukið samveru og félagsleg samskipti barna í raunheiminum.

Í 2. mgr. er gildissvið frumvarpsins afmarkað. Þar kemur fram að lögin, verði frumvarpið óbreytt að lögum, gildi eingöngu um skyldur foreldra og forsjáraðila um að takmarka aðgang barna yngri en 15 ára að samfélagsmiðlum. Afmörkunin fellur vel að almennum forsjár- og uppeldisskyldum foreldra skv. 28. gr. barnalaga, nr. 76/2003. Þar kemur m.a. fram að foreldrum beri að annast barn sitt, sýna því umhyggju og virðingu og gegna forsjár- og uppeldisskyldum sínum svo sem best hentar hag þess og þörfum. Reglan á jafnframt hliðstæðu í almennum verndarákvæðum XVII. kafla barnaverndarlaga, nr. 80/2002. Í 92. gr. laganna er mælt fyrir um útivistartíma barna og skv. 94. gr. skulu foreldrar eða forsjáraðilar sjá til þess að börn hlíti þeim reglum. Er ákvæðum frumvarpsins með sambærilegum hætti ætlað að veita foreldrum og öðrum forsjáraðilum stuðning og skýr viðmið við uppeldi barna.

Með stafrænni þjónustu í 2. mgr. er m.a. átt við rafræna þjónustu sem skilgreind er í lögum um rafræn viðskipti og aðra rafræna þjónustu, nr. 30/2002.

Jafnframt er í 2. mgr. tekið sérstaklega fram að engar skyldur samkvæmt frumvarpinu hvíli á þeim sem veita stafræna þjónustu sem telst samfélagsmiðill, hvort sem þeir hafa staðfestu hér á landi eða erlendis. Afmörkuninni er ætlað að tryggja að lögin, verði frumvarpið samþykkt, feli hvorki í sér beinar né óbeinar kröfur um starfsemi slíkra þjónustuveitenda og að þeim sé ekki gert að sannreyna aldur notenda, hindra aðgang barna eða gera aðrar tæknilegar ráðstafanir vegna aldurstakmarka samkvæmt frumvarpinu. Afmörkunin tekur mið af upprunalsreglunni sem er að finna í 3. gr. tilskipunar 2000/31/EB um rafræn viðskipti, sem hefur verið innleidd í íslenskan rétt, sbr. lög um rafræn viðskipti og aðra rafræna þjónustu, nr. 30/2002. Samkvæmt reglunni ber ríki þar sem þjónustuveitandi hefur staðfestu að tryggja að starfsemi hans sé í samræmi við þær innlendu kröfur sem falla undir samræmt svið tilskipunarinnar. Öðrum ríkjum Evrópska efnahagssvæðisins er að jafnaði óheimilt að takmarka frjálst flæði slíkrar þjónustu af ástæðum sem falla undir hið samræmda svið, sbr. m.a. dóm Evrópudómstólsins í máli C-376/22 (Google Ireland). Í athugasemdum Eftirlitsstofnunar EFTA (ESA) frá 5. ágúst 2026 við drög að norsku frumvarpi um aldurstakmörk barna á samfélagsmiðlum, mál nr. 95998, skjal nr. 1615857, kom m.a. fram að óljóst orðalag norsku frumvarpsdraganna gæti í reynd lagt skyldur á veitendur stafrænnar þjónustu sem telst samfélagsmiðill, m.a. um að stjórna aðgangi barna að þjónustu sinni. Taldi ESA að ef frumvarpið legði engar skyldur á veitendur stafrænnar þjónustu félli það utan hins samræmda sviðs tilskipunar 2000/31/EB. Jafnframt lagði stofnunin áherslu á að það yrði að vera skýrt tekið fram í lagatextanum að engar skyldur væru lagðar á þjónustuveitendur með staðfestu utan Noregs. Orðalagi 2. mgr. er ætlað að bregðast við þessum sjónarmiðum ESA og taka af tvímæli um að frumvarpið leggi engar slíkar skyldur á veitendur stafrænnar þjónustu.

Afmörkun greinarinnar er þannig ætlað að stuðla að meðalhófi og jafnvægi milli verndar barna og réttinda þeirra samkvæmt samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins, sbr. lög nr. 19/2013. Þar ber sérstaklega að líta til 13. gr. samningsins um rétt barna til að leita, taka við og miðla upplýsingum, 15. gr. um félagafrelsi, 16. gr. um friðhelgi einkalífs og samskipta og 17. gr. um aðgang barna að upplýsingum og efni frá fjölmiðlum. Afmörkuninni er þannig ætlað að beinast að aðgangi barna að samfélagsmiðlum og skyldum foreldra og forsjáraðila í þeim efnum án þess að takmarka rétt barna til aðgangs að stafrænni þjónustu m.a. í tengslum við nám.

Um 2. gr.

Í greininni er hugtakið samfélagsmiðill skilgreint á grundvelli hlutlægra eiginleika og virkni stafrænnar þjónustu. Í 2. mgr. eru tilgreindir flokkar þjónustu sem falla utan hugtaksins þótt þjónustan kunni að bjóða upp á einstaka samskipta- eða miðlunareiginleika.

Við mótnun ákvæðisins var tekið mið af meginreglu EES-réttar um réttaröryggi og fyrir-sjáanleika laga. Í athugasemdum Eftirlitsstofnunar EFTA (ESA) frá 5. ágúst 2026 við drög að norsku frumvarpi um aldurstakmörk á samfélagsmiðlum kom m.a. fram að reglur á þessu sviði yrðu að vera skýrar, nákvæmar og fyrirsjáanlegar í lagatexta en ekki háðar frekara mati stjórnvalda eða skilgreindar í reglugerðum. Skilgreining hugtaksins samfélagsmiðill og tilgreining á stafrænni þjónustu sem fellur utan þeirrar skilgreiningar eru settar fram í frumvarpstextanum með hliðsjón af framangreindum athugasemdum. Við afmörkun hugtaksins var bæði litið til skilgreiningar í fyrirnefndum drögum að norsku frumvarpi og reglugerðar (ESB) 2022/2065 um innri markað fyrir stafræna þjónustu. Reglugerðin hefur enn sem komið er ekki verið tekin upp í EES-samninginn en hugtakanotkun hennar var höfð til hliðsjónar. Við afmörkun hugtaksins var einnig leitað til sérfræðinga á sviði netöryggis barna í stafrænum málum hér á landi hjá Netvís og Fjölmíðlanefnd.

Í 1. mgr. eru tilgreind þrjú skilyrði sem stafræn þjónusta þarf að uppfylla til að teljast samfélagsmiðill samkvæmt lögum.

Samkvæmt a-lið þarf þjónustan að gera notanda kleift að búa til persónulegan reikning eða aðgang sem er tengdur viðkomandi einstaklingi. Ekki er nauðsynlegt að reikningurinn eða aðgangurinn sé tengdur raunverulegu nafni eða auðkenni notandans.

Samkvæmt b-lið þarf þjónustan að gera notanda kleift að geyma og miðla til almennings efni, svo sem texta, myndum, hljóð- eða myndskleiðum, sem notendur hafa sjálfir búið til eða hlaðið upp, án þess að birting þess sé háð ritstjórnarlegri ábyrgð miðilsins.

Með miðlun til almennings er átt við að efnið sé gert aðgengilegt ótilgreindum eða mögulega ótakmörkuðum fjölda einstaklinga. Skilyrðið gerir ekki kröfu um að allt efni hvers notanda sé opinbert, enda getur notandi almennt stýrt að einhverju leyti hverjir hafa aðgang að efni hans. Jafnframt er áskilið að þjónustuveitandinn beri ekki ritstjórnarlega ábyrgð á notendaefninu með sambærilegum hætti og ábyrgðarmaður fjölmiðils ber ábyrgð á vali og skipan efnis samkvæmt lögum um fjölmiðla, nr. 38/2011. Þetta útilokar ekki að þjónustuveitandi sinni efnisstýringu, fjarlægi ólöglegt efni eða beiti sjálfvirkum kerfum til að flokka og raða efni. Slík efnisstýring jafngildir ekki ein og sér ritstjórnarlegri ábyrgð á efninu. Hugtakanotkunin samræmist að þessu leyti skilgreiningum laga um fjölmiðla á fjölmiðla-þjónustu.

Samkvæmt c-lið þarf þjónustan að bjóða upp á félagslega virkni, svo sem að tengsl eða samskipti séu á milli notenda, möguleiki á að líka við efni, skrifa athugasemdir eða deila efni áfram.

Við mat á því hvort einstök þjónusta falli undir ákvæðið verður að líta til virkni hennar á hverjum tíma. Því er ekki rétt að tilgreina í lögskýringargögnum að ákveðin nafngreind þjónusta falli undantekningarlaust undir lögin, enda getur virkni, hönnun og meginhlutverk þjónustunnar breyst og þarf að meta hverju sinni.

Í 2. mgr. eru tilgreindir flokkar stafrænnar þjónustu sem falla utan hugtaksins ef meginhlutverk þjónustunnar fellur undir viðkomandi lið. Við mat á því hvort umrædd þjónusta sé samfélagsmiðill ræður því meginhlutverk þjónustunnar en ekki hvort hún býður upp á einstaka eiginleika sem einkenna samfélagsmiðil eins og hann er skilgreindur í a–c-lið 1. mgr.

Samkvæmt a-lið falla tölvuleikir og spilun tölvuleikja utan við ákvæðið þegar leikjaspilun er meginhlutverk þjónustunnar. Spjall eða önnur samskipti milli leikmanna breyta því ekki ein

og sér eðli þjónustunnar þar sem megintilgangurinn er tölvuleikjaspilun. Um aldurstakmörk tölvuleikja og eftirlit með aðgangi barna að þeim gilda lög um eftirlit með aðgangi barna að kvikmyndum og tölvuleikjum, nr. 62/2006.

Samkvæmt b-lið fellur þjónusta sem hefur reglubundna fréttamiðlun til almennings sem meginhlutverk og er háð ritstjórnarlegri ábyrgð samkvæmt lögum um fjölmiðla ekki undir hugtakið samfélagsmiðill. Þótt slíkar þjónustur bjóði notendum að stofna aðgang eða bregðast við efni breytir það ekki meginhlutverki þeirra sem ritstýrðir fjölmiðlar. Undanþágan er ekki bundin við að fjölmiðlaveita sé skráð hér á landi og tekur því einnig til fjölmiðla sem heyra undir lögsögu annars EES-rikis. Henni er m.a. ætlað að taka tillit til réttar barna til að leita og taka við upplýsingum og mikilvægi aðgangs þeirra að fjölmiðlum.

Samkvæmt c-lið fellur þjónusta sem hefur kaup og sölu á vörum eða þjónustu að meginhlutverki utan ákvæðisins. Umsagnir, einkunnagjöf eða samskipti kaupenda og seljenda leiða ekki ein og sér til þess að þjónustan teljist samfélagsmiðill.

Samkvæmt d-lið falla fræðslu-, náms- og kennslukerfi utan ákvæðisins. Þar undir falla m.a. námssumsjónarkerfi og önnur stafræn kerfi sem notuð eru við skipulag kennslu, samskipti vegna náms eða miðlun námsfnis. Ákvæðinu er ætlað að koma í veg fyrir að lögin takmarki nauðsynlegan aðgang barna að námi og kennsluefni. Dæmi um slík forrit eru Inna og Mentor. Rétt er að taka fram að framangreind forrit eru nefnd sem leiðbeining en eðli þeirra getur breyst eða þau úrelst.

Samkvæmt e-lið falla samskipti í lokuðum hópum vegna skipulags skóla-, íþróttar-, tómstunda- eða frístundastarfs utan ákvæðisins. Með lokuðum hópi er átt við afmarkaðan hóp þátttakenda sem fær aðgang á grundvelli tengsla við viðkomandi starf, en ekki hóp sem almenningur getur gengið í án sérstakrar samþykktar eða tengsla við starfsemina. Dæmi um slíkt er forrit á borð við Abler. Rétt er að taka fram að framangreint forrit er nefnt sem leiðbeining en eðli slíkra forrita getur breyst eða þau úrelst.

Samkvæmt f-lið fellur þjónustan utan ákvæðisins ef megintilgangur hennar er að miðla lokuðum skilaboðum milli einstaklinga eða innan afmarkaðs hóps, án þess að efni sé miðlað til almennings. Dæmi um slíka þjónustu eru forrit á borð við tölvupóst, SMS, Signal og Whatsapp. Rétt er að taka fram að framangreind forrit eru nefnd sem leiðbeining en eðli þeirra getur breyst eða þau úrelst.

Um 3. gr.

Greinin er kjarnaákvæði frumvarpsins. Þar er mælt fyrir um aldurstakmark fyrir sjálfstæðum aðgangi barna að samfélagsmiðlum og skyldu foreldra og forsjáraðila til að sjá til þess að börn þeirra virði aldurstakmarkið. Jafnframt er skýrt tekið fram að hvorki séu lagðar beinar né óbeinar skyldur á þá sem veita stafræna þjónustu sem telst samfélagsmiðill skv. 2. gr. laganna. Með þeirri afmörkun er sérstaklega tekið mið af athugasemdum Eftirlitsstofnunar EFTA (ESA) frá 5. ágúst 2026 við norskt frumvarp um aldurstakmörk fyrir notkun samfélagsmiðla.

Í 1. mgr. er kveðið á um þá meginreglu að barn yngra en 15 ára skuli ekki hafa sjálfstæðan aðgang að samfélagsmiðlum og að aldurstakmark miðist við fæðingarár en ekki fæðingardag. Barn telst því hafa náð aldurstakmarkinu frá 1. janúar þess almanaksárs sem það verður 15 ára. Samkvæmt framangreindu getur barn sem verður 15 ára í desember fengið sjálfstæðan aðgang að samfélagsmiðli 1. janúar árið sem það nær 15 ára aldri. Val á aldurstakmarkinu byggir annars vegar á samráði hér á landi við börn við vinnslu frumvarpsins þar sem gögnin sýna skýrt sjónarmið barna um hækkun á lágmarksaldri fyrir aðgangi að samfélagsmiðlum úr

13 árum í 15 ár. Þá var einnig tekið mið af þróun innan Evrópu en nýlega gaf Evrópu-sambandið út tilkynningu um tillögu að reglugerð um vernd barna á netinu (e. The Kids Act., COM(2026) 681 final) þar sem m.a. er miðað við 15 ára aldurstakmark fyrir sjálfstæðum aðgangi barna að samfélagsmiðlum. Aldurstakmark frumvarpsins felur í sér almennt aldursviðmið og byggist ekki á því að öll börn hafi náð sama þroska við tiltekinn aldur heldur að börn í sama fæðingarárgangi lúti sama viðmiði á sama tíma og til að draga úr aðstöðumun og hópþrýstingi innan árgangs. Með sjálfstæðum aðgangi er átt við að barn hafi eigin notenda-reikning eða ráði með öðrum hætti sjálft yfir aðgangi sínum inn á samfélagsmiðil. Ekki er mælt fyrir um sérstök viðurlög vegna brots gegn skyldunni enda er markmið laganna fyrst og fremst samfélagslegt viðmið og stuðningur fyrir foreldra og forsjáraðila við að setja samræmd mörk um samfélagsmiðlanotkun barna. Í 2. mgr. er kveðið á um skyldu foreldra og forsjáraðila til að sjá til þess að börn þeirra hlíti ákvæðum 1. mgr. og virði það aldurstakmark sem þar er sett fram með því að koma í veg fyrir að börn yngri en 15 ára séu með sjálfstæðan aðgang að samfélagsmiðlum. Ákvæðið fellur að almennum forsjár- og uppeðisskyldum skv. 28. gr. barnalaga, nr. 76/2003. Þar kemur m.a. fram að foreldrum beri að annast barn sitt, sýna því umhyggju og virðingu og gegna forsjár- og uppeðisskyldum sínum svo sem best hentar hag barnsins og þörfum þess. Ákvæðið á sér einnig hliðstæðu í almennum verndarákvæðum XVII. kafla barnaverndarlaga, nr. 80/2002 en skv. 94. gr. þeirra laga skulu foreldrar eða forsjáraðilar sjá til þess að börn hlíti m.a. ákvæði 92. gr. laganna um útivistartíma og virði þau aldurstakmörk sem þar koma fram. Með sambærilegum hætti er þessu ákvæði frumvarpsins ætlað að styðja foreldra og aðra forsjáraðila við að setja börnum yngri en 15 ára skýr mörk þegar kemur að aðgengi að samfélagsmiðlum.

Í 3. mgr. er skýrt tekið fram að skylda foreldra og forsjáraðila skv. 2. mgr. leggur hvorki beinar né óbeinar skyldur á þá sem veita stafræna þjónustu sem telst samfélagsmiðill skv. 2. gr. laganna. Þjónustuveitendum er þannig ekki gert að sannreyna aldur notenda, afla samþykkis forsjáraðila, synja notendum um aðgang, fylgjast með notkun þeirra eða grípa til annarra tæknilegra eða rekstrarlegra ráðstafana. Þessi skýra afmörkun tekur mið af athugasemdum Eftirlitsstofnunar EFTA (ESA) frá 5. ágúst 2026 við norsk drög að frumvarpi til laga um aldurstakmörk barna inn á samfélagsmiðla. Þar taldi ESA að orðalag norsku draganna gæti gefið til kynna að veitendum stafrænnar þjónustu sem telst samfélagsmiðill bæri í reynd að stjórna aðgangi barna inn á miðlana þótt norska ríkið hefði lýst því yfir að engar skyldur ættu að hvíla á þjónustuveitendum heldur á foreldrum og forsjáraðilum. Í athugasemdum ESA kemur fram að ef frumvarpið væri skýrt um að það legði engar skyldur á veitendur stafrænnar þjónustu sem telst samfélagsmiðill félli það utan hins samræmda sviðs tilskipunar 2000/31/EB um rafræn viðskipti. Ákvæði 3. mgr. er því ætlað að taka af tvímæli um að skyldan skv. 1. og 2. mgr. hafi ekki slík réttaráhrif heldur beinist að foreldrum og forsjáraðilum.

Um 4. gr.

Í greininni er mælt fyrir um skyldu ráðherra til að stuðla að því að fram fari reglubundin fræðsla fyrir börn, foreldra og forsjáraðila um ábyrga notkun samfélagsmiðla og áhrif slíkrar notkunar á heilsu, þroska og velferð barna. Ákvæðið kveður á um samvinnu ráðherra með þeim ráðherrum sem fara með viðeigandi málaflokka.

Málefni sem tengjast notkun barna á samfélagsmiðlum falla undir stjórnarmálefni fleiri en eins ráðherra. Samkvæmt forsetaúrskurði nr. 5/2025, um skiptingu stjórnarmálefna milli ráðuneyta í Stjórnarráði Íslands, heyrir málefni barna og grunnskóla undir mennta- og barnamála-ráðuneyti, fjölmiðlar, þar á meðal netmiðlar, undir menningar-, nýsköpunar- og háskóla-ráðuneyti, rafræn viðskipti og önnur rafræn þjónusta undir atvinnuvegaráðuneyti, fjarskipti og

netöryggi undir innviðaráðuneyti og lýðheilsa, heilsuefning og forvarnir undir heilbrigðisráðuneyti. Samstarf milli viðkomandi ráðherra er því nauðsynlegt til að fræðslan byggist á heildstæðri nálgun og samræmdri þekkingu á réttindum barna, fjölmiðlum og stafrænni þjónustu, tæknilegu öryggi og áhrifum notkunar barna á samfélagsmiðlum á heilsu og þroska þeirra.

Ákvæðið undirstrikar að lögunum er ætlað að vera forvarnarmiðuð og styðja foreldra og forsjáraðila við uppeldishlutverk þeirra. Til þess að markmið laganna náist er mikilvægt að börn, foreldrar og forsjáraðilar hafi aðgang að vandaðri og reglubundinni fræðslu um þá áhættu sem getur fylgt ótímabærri eða óhóflegri notkun samfélagsmiðla. Fræðslan getur m.a. tekið til miðlalæsis, persónuverndar, netöryggis, skaðlegs efnis og háttsemi á netinu og áhrifa samfélagsmiðla á líkamlega og andlega heilsu, svefn, þroska og félagsleg samskipti barna. Jafnframt er mikilvægt að fjallað sé um réttindi barna í stafrænu umhverfi, þar á meðal rétt þeirra til upplýsinga, tjáningar, þátttöku, friðhelgi einkalífs og verndar gegn skaðlegu efni og háttsemi.

Sérstaklega er tekið fram að fræðslan skuli m.a. fara fram í grunnskólum. Með því er tryggt að unnt sé að ná með reglubundnum hætti til barna á grunnskólaaldri og tengja fræðsluna við skólastarf sem tengist beint inn á kafla 26 í aðalnámsskrá grunnskóla um upplýsinga- og tæknimennt ásamt samstarfi skóla við foreldra og forsjáraðila. Orðalagið útilokar þó ekki að fræðsla fari einnig fram á öðrum vettvangi eða með öðrum leiðum.

Með ákvæðinu er ekki lögð sjálfstæð skylda á grunnskóla til að annast gerð, skipulag eða fjármögnun fræðslu, heldur er gert ráð fyrir að ráðherra stuðli að því að fræðsla fari m.a. fram á vettvangi grunnskóla, eftir atvikum í samstarfi við viðeigandi stjórnvöld og sérfræðiaðila. Mikilvægt er að fræðsla samkvæmt ákvæðinu taki mið af réttindum hópsins sem fræðsla og upplýsingaefni beinist að m.a. út frá samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins og samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks, svo sem að efni sé aðgengilegt út frá aldri og þroska barna og taki mið af meginreglum um algilda hönnun.

Um 5. gr.

Í ákvæðinu er mælt fyrir um gildistöku laganna. Lagt er til að lögin öðlist þegar gildi. Miðað er við að þá verði tilkynningarferli samkvæmt reglum Evrópska efnahagssvæðisins lokið en um tilkynningu frumvarpsins til Eftirlitsstofnunar EFTA vísast til kafla 4.2.

Lagt er til að 6. gr. frumvarpsins öðlist gildi síðar en önnur ákvæði laganna til að tæknifyrirtæki hafi svigrúm til að laga lausnir sínar að hækkun þess aldurs sem barn getur sjálft samþykkt vinnslu persónuupplýsinga.

Um 6. gr.

Greinin hefur að geyma breytingu á 5. mgr. 10. gr. laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, nr. 90/2018. Þar er fjallað um lögmæti vinnslu persónuupplýsinga þegar barni er boðin þjónusta upplýsingasamfélagsins með beinum hætti og vinnslan byggist á samþykki þess. Samkvæmt gildandi ákvæði telst slík vinnsla lögmæt á grundvelli samþykkis barns hafi það náð 13 ára aldri, að því gefnu að önnur skilyrði fyrir gildi samþykkis samkvæmt persónuverndarlöggjöf séu uppfyllt. Sé barn yngra en 13 ára telst vinnslan aðeins lögmæt að því marki sem forsjáraðili heimilar samþykkið. Lagt er til að aldurstakmarkið verði hækkað úr 13 ára í 15 ára. Breytingin felur það í sér að þegar þjónusta í upplýsingasamfélaginu er boðin barni yngra en 15 ára með beinum hætti og vinnsla persónuupplýsinga þess byggist á samþykki verður samþykkið að vera gefið eða heimilað af forsjáraðila barnsins.

Í 1. mgr. 8. gr. reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2016/679 (almenna persónuverndarreglugerðin) er miðað við að barn þurfi að hafa náð 16 ára aldri til að geta sjálft samþykkt vinnslu persónuupplýsinga þegar því er boðin þjónusta upplýsingasamfélagsins með beinum hætti. Ríkjum er þó heimilt að ákveða lægra aldurstakmark í landslögum, enda sé það ekki lægra en 13 ár. Svo sem fram kemur í greinargerð með frumvarpi til laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, nr. 90/2018, var við samningu ákvæðis 5. mgr. 10. gr. laganna horft til nágrannaríkjanna varðandi aldurstakmarkið og lagt til að fara sömu leið og valin var í danska, norska og sænska frumvarpinu til innleiðingar á almennu persónuverndarreglugerðinni. Mörg aðildarríki nýttu sér svigrúm reglugerðarinnar til að áskilja lægri aldur en 16 ára en umræðan víða undanfarin misseri bendir til vilja til að breyta aldurstakmarkinu þannig að það verði hækkað, eins og hér er lagt til. Hækkun aldurstakmarksins úr 13 árum í 15 ár er samkvæmt framansögðu innan þess svigrúms sem reglugerðin veitir og í samræmi við áherslur frumvarpsins. Ákvæði 1. mgr. 8. gr. almennu persónuverndarreglugerðarinnar og 5. mgr. 10. gr. laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga gilda aðeins þegar vinnsla persónuupplýsinga byggist á samþykki. Breytingin felur því hvorki í sér almennt bann við vinnslu persónuupplýsinga barna yngri en 15 ára né að samþykki foreldra eða forsjáraðila sé ávallt nauðsynlegt þegar börn er boðin þjónusta upplýsingasamfélagsins. Vinnsla getur eftir sem áður farið fram á grundvelli annarra heimilda 1. mgr. 6. gr. reglugerðarinnar og laga um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, að því gefnu að skilyrði viðkomandi vinnsluheimildar séu uppfyllt.

Að baki breytingunni liggja þau sjónarmið að börn hafa almennt takmarkaðri forsendur en fullorðnir til að átta sig á umfangi og langtímaafleiðingum vinnslu persónuupplýsinga. Samþykkisbeiðnir og notendaskilmálar eru oft flóknir og ógagnsæir og geta verið settir fram þannig að notendum sé beint að vali sem þjónar hagsmunum þjónustuveitenda. Hærra aldurstakmark er því talið styrkja persónuvernd barna og tryggja virkari aðkomu foreldra og forsjáraðila að ákvörðunum um vinnslu persónuupplýsinga barna. Jafnframt hefur verið horft til örrar tæknipróunar og þess að 15 ára aldurstakmark samræmist betur öðrum reglum um aukinn sjálfsákvörðunarrétt barna. Í því samhengi má nefna að sakhæfisaldur miðast við 15 ára aldur, sbr. 14. gr. almennra hegningarlaga, nr. 19/1940. Mikil umræða hefur verið í Evrópu um vernd barna í stafrænum heimi á síðastliðnum árum og hefur Danmörk m.a. breytt aldurstakmarki til að samþykkja vinnslu persónuupplýsinga úr 13 ára í 15 ára og tóku lög þess efnis gildi 1. janúar 2024 (d. Lov nr. 1783 af 28. desember 2023 (Lov om ændring af databeskyttelsesloven (Justering af aldersgrænsen for samtykke til behandling af personoplysninger i forbindelse med udbud af informationssamfundstjenester)). Þá hefur Noregur einnig boðað breytingar á sinni löggjöf þar sem stendur til að hækka aldur til að veita sjálfstætt samþykki fyrir vinnslu persónuupplýsinga úr 13 ára í 15 ára.

Rétt er að vekja athygli á því að aldurstakmark samkvæmt grein þessari og skv. 3. gr. hafa ólíkt efnislegt gildissvið enda miða greinarnar ekki við sama tímamark. Skv. 3. gr. miðast aldurstakmark sjálfstæðs aðgangs barna að samfélagsmiðlum og skyldu foreldra og forsjáraðila til að sjá til þess að börn virði þar til greind aldurstakmark við 1. janúar árið sem barn verður 15 ára. Samkvæmt þessari grein miðast heimild barns til að samþykkja vinnslu persónuupplýsinga við 15 ára afmælisdag þess. Barn kann því að mega hafa sjálfstæðan aðgang að samfélagsmiðli skv. 3. gr. áður en það getur sjálft samþykkt vinnslu persónuupplýsinga skv. 10. gr. laga nr. 90/2018. Á því tímabili þarf foreldri eða forsjáraðili þess að samþykkja vinnsluna fyrir barn sitt ef vinnslan byggist á samþykki.

Um ákvæði til bráðabirgða.

Í ákvæðinu er mælt fyrir um endurskoðun laganna ef samræmdar EES-reglur um aldurs-takmörk, aðgang eða aldursstaðfestingu barna á samfélagsmiðlum taka gildi. Á vettvangi Evrópusambandsins er unnið að samræmdum reglum um vernd barna í stafrænu umhverfi. Framkvæmdastjórn Evrópusambandsins lagði fram 17. september 2026 tillögu að reglugerð um vernd barna á netinu (e. EU Kids Act., COM(2026) 681 final). Tillagan gerir m.a. ráð fyrir að börn geti stofnað sjálfstæðan reikning á samfélagsmiðlum frá 15 ára aldri, sérstöku fyrirkomulagi fyrir yngri börn og skyldum þjónustuveitenda varðandi aldursstaðfestingu og örugga hönnun þjónustu. Tillagan er á upphafsstigi og óvíst er hvenær og í hvaða mynd hún verður samþykkt og tekin upp í EES-samninginn.

Í athugasemdum ESA frá 5. ágúst 2026 við norska frumvarpið kom fram að innlend löggjöf gæti verið bráðabirgðalausn meðan unnið væri að reglum á vettvangi ESB. ESA hvatti jafnframt til þess að gert yrði ráð fyrir fyrirkomulagi til að endurskoða eða afturkalla innlendar ráðstafanir ef samsvarandi EES-reglur yrðu teknar upp. Ákvæðinu er ætlað að tryggja að lögin, verði frumvarpið að lögum, verði endurskoðuð þegar samræmdar EES-reglur taka gildi, m.a. með tilliti til gildissviðs, ábyrgðar þjónustuveitenda, aldursstaðfestingar og virkni innri markaðarins. Endurskoðun felur ekki sjálfkrafa í sér brottfall laganna heldur mat á því hvort breyta þurfi þeim eða fella þau brott vegna nýrra EES-reglna.